

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Else Riisager

Tilsyn ved Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Opstandelsen”

ved Katja Gottlieb

Indhold

- 1 Førstetrykket
- 2 Form og indhold
- 3 Genre og efterliv
- 4 Anvendt litteratur

1 Førstetrykket

“Opstandelsen” blev trykt første gang den 12. april 1846 på forsiden af *Dansk Kirketidende*. Ugeskriftet havde da eksisteret et lille års tid, og blev udgivet og redigeret af to yngre teologer, Theodor Fenger og C.J. Brandt, der begge langt hen ad vejen delte Grundtvigs synspunkter på kirke og folk.

2 Form og indhold

Grundtvigs salme “Opstandelsen” med førstelinjen “Velkommen, store Fødselsdag” har sit udgangspunkt i Det Nye Testaments beretning om de to disciples vandring til Emmaus, der kan læses i Luk 24,13-35. Beretningen var i 1846 evangelietekst til anden påskedag, samme dag som førstetrykket udkom, og salmen havde i førstetrykket 45 strofer.

Salmen indledes med en besyngelse af den tilbagevendende påske, der her betegnes som den “store Fødselsdag / for Livet fra de Døde”, og en opfordring til menigheden om at lukke øjnene op og se ud over et hjemligt forårslandskab, hvor kirkestien slynger sig mellem kornmarker og enge (strofe 1-3). Herfra rettes blikket mod to sørgende vandringsmænd, der kommer gående ad stien, mens de er fordybet i samtale (strofe 4 og 5). Blikket søger videre ud over engen, hvor en ung mand hastigt bevæger

sig i retning mod de to (strofe 6 og 7), og menigheden opfordres igen til opmærksomhed (strofe 8). Da den unge mand og de vandrende mødes, og den ene vandringsmand identificeres som disciplen Kleofas, der kun optræder med navn i Luk 24,13-35, bliver det klart, at vi befinder os midt i beretningen om vandringen til Emmaus. Her forbindes salmens nutid således med de bibelhistoriske begivenheder, der nok befinder sig på historisk afstand af menigheden, men også aktualiseres, og dermed bliver eviggyldige og tilbagevendende som påsken.

I stroferne 10-40 udfoldes bibelens fortælling om den genopstandne Jesus, der på vejen mod Emmaus slår følge med de to disciple. De vandrende genkender umiddelbart ikke Jesus, som for dem er død på korset. Først ved aftenstide, da Jesus tager imod vandringsmændenes tilbud om nattelogi og sætter sig til bords med disciplene og bryder brødet, forstår de, at det er ham. Som i bibelfortællingen velsigner han brødet og disciplene og forsvinder herefter for deres øjne (strofe 38-40). Herefter vender disciplene ifølge bibelstedet tilbage til Jerusalem (Luk 24,33).

Herefter knytter salmen endnu engang an til nutiden og opfordrer menigheden til at lytte: "Og mærk, at Guddoms-Manden, / Som lyser over os sin Fred, / Er og for os opstanden" (strofe 41). Den velsignelse, Jesus lyste over disciplene, rækker dermed ud over sin tid og kommer til at omfatte hele kristenheden. I salmens sidste strofe smeltes det historiske nu, nutiden og evigheden sammen gennem påskesang, der med Jesu opstandelse brød ud blandt de første disciple. Den genlyder i nuet, men skal også lyde i fremtiden "Til Øiet i Jerusalem / Skal see ham selv og funkle!" (strofe 45).

3 Genre og efterliv

"Opstandelsen" er en af mange bibelhistoriske salmer, Grundtvig skrev, og netop formidlingen af Bibelens fortællinger lå Grundtvig meget på sinde. Både fordi man på den måde kunne indføre børn i bibelhistorien, og fordi man også herigennem kunne "oplive Betragtningen af Guds underlige [dvs. underfulde] Gjerninger i begge Pagters Dage og da især af Frelserens jordiske Levnedsløb", som Grundtvig formulerede det i et brev til vennen B.S. Ingemann i 1837 (Grundtvig & Ingemann 1882, s. 198).

Derfor er det også naturligt, at "Opstandelsen" i let forkortet og bearbejdet form gik fra *Dansk Kirketidende* til P.O. Boisens *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen*. Her fik den titlen "De to Disciple til Emaus", og salmen havde her bevaret sine bibelhistoriske træk.

"Opstandelsen" er siden blevet yderligere forkortet med henblik på brug i kirkelig sammenhæng. I 1856 blev indlemmet i Peter Rørdams *Psalmer*, der også er kendt som "Lyngbysalmebogen". Hertil havde Grundtvig bearbejdet salmen kraftigt, således at den nu bestod af otte strofer, indledningen (strofe 1-3) og afslutningen for de kristne (strofe 41-45), og det episke præg var således væk. Salmen fremstod nu, som Anders Malling beskriver det, "symbolsk og helt nutidig" (Malling 1963, s. 271). Grundtvig foretog i 1864 endnu en bearbejdelse til kirkebrug (*Fest-Psalmer*, 8.opl.) og salmen, der herefter var på syv strofer, fandt således sin form. I 1873 optages den forkortede version af "Opstandelsen", nu med førstelinjen "Luk Øine op, al Christenhed", i *Tillæg til Psalmebog for Kirke- og Huus-Andagt* (1. tillæg til

“Roskilde Konvents Salmebog”), og indlemmedes således i den autoriserede salmebog.

4 Anvendt litteratur

- *Tillæg til Psalmebog for Kirke- og Huus-Andagt. Et forslag af Roskilde-Præstekonvent* (1872). København.
- Boisen, P.O. udg. (1853) *Bibelske og Kirkehistoriske Psalmer og Sange for Skolen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1864) *Fest-Psalmer*, 8.opl. København.
- Grundtvig, N.F.S. og B.S. Ingemann (1882) *Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821-1859*. København.
- Malling, Anders (1963) *Dansk salmehistorie* bind 3.. København.
- Rørdam, Peter udg. (1856) *Psalmer*. København.